

નિંદણ નિયંત્રણ

વરીયાળીની સારી ઉપજ લેવા માટે તેમજ ખેતરને નિંદણમુક્ત રાખવા માટે લગભગ ૩ થી ૪ વખત નિંદામણ કરવાની જરૂર રહે છે. લગભગ દર ૩૦ દિવસના અંતરમાં નિંદામણ કરવી જોઈએ. રાસાયણિક ખાતર નિંદણ નિયંત્રણ કરવા માટે પેન્ડીમિથિલિનનો ૧ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટરના દરે બીજની વાવણી સમયે તેમજ છોડની રોપણી સમયે છંટકાવ કરવો જોઈએ. તેનું ૫૦૦ થી ૬૦૦ લીટર પાણીમાં દ્રાવણ બનાવવું દવા છંટકાવ કરતી સમયે ખેતરમાં ભેજનું યોગ્ય પ્રમાણ છે કે નહીં તે ચકાસી લેવું જોઈએ.

પાક સંરક્ષણ

ઝાકળ થી બચાવ : વરિયાળીના પાકમાં ફૂલ બેસવાની અને દાણા બેસવાની વેળા ઝાકળની અસરથી પાકને બચાવવા માટે સિંચાઈ કરવી જરૂરી ગણાય છે. તેમજ ઝાકળ પડવાની સંભાવના લાગે ત્યારે ખેતરમાં ધુમાડો કરી પાકને ઝાકળની અસર થી બચાવી શકાય છે.

કીટક તેમજ રોગોનો ઉપચાર

૧. ચેપા (મોયલા)

ચેપા ના નિયંત્રણ માટે ૦.૦૩% ડાઈમિથિઓએટ ૩૦% ઈ.સી. કાંતો મિથાઈલ ડેમાટોન ૨૫ ઈ.સી. નું ૫૦૦ થી ૬૦૦ લિટર પાણીમાં દ્રાવણ બનાવી છંટકાવ કરવો જોઈએ. આ છંટકાવ સાંજના સમયે કરવો જેથી મધમાખી વગેરે જેવા કીટકોને તેની ઓછી અસર થાય. જરૂરિયાત પ્રમાણે ૧૦ થી ૧૫ દિવસના અંતરાલ બાદ ફરીથી દવાનો છંટકાવ કરી શકાય છે.

૨. ફળ છેદક કીડા

આ કીડાનો પ્રકોપ ફૂલ ઉગવાની સમયે થાય છે. તેના નિયંત્રણ માટે ઈન્ડોસલ્ફાન ૩૫ ઈ.સી. ૦.૦૮% કાંતો ક્યુનાલ્ફોસ ૨૫ ઈ.સી. ૦.૦૫% ના દરે દર ૧૦ થી ૧૫ દિવસના અંતરાલમાં છાંટવું જોઈએ. આ છંટકાવ હંમેશા

સાંજના ભાગમાં જ કરવું.

૩. જુલસા રોગ

આ રોગને અટકાવવા માટે ૦.૧% બાવિસ્ટીનને ૫૦૦ લિટર પાણીમાં મીક્ષ કરી છંટકાવ કરવો અને જરૂરીયાત મુજબ ૧૦-૧૫ દિવસ પછી ફરીથી તેનો છંટકાવ કરી શકાય છે.

૪. છાછથા

ગંધકનું ચૂર્ણ ૨૦ થી ૨૫ કિગ્રા પ્રતિ હેક્ટરના દરે છોડ પર છંટકાવ કરવું કાંતો ૦.૧% કેલિક્સનનું પ્રતિ હેક્ટર ૫૦૦ લિટર પાણીમાં દ્રાવણ બનાવી છંટકાવ કરી શકાય છે.

મૂળ ગલનનો રોગ

આ રોગથી બચવા માટે બીજને હંમેશા ઉપચારિત કરીને પછી જ વાવવું જોઈએ. તેમજ ૦.૨% કેપ્ટાન ના દ્રાવણથી છંટકાવ કરવો જોઈએ.

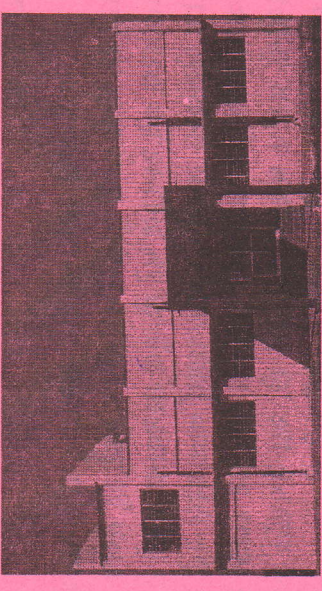
કાપણી

વરિયાળીનો પાક લગભગ ૨૧૦ થી ૨૧૫ દિવસમાં તૈયાર થઈ જાય છે. વરિયાળીનો પાક એક જ સાથે તૈયાર ન થતો હોવાથી બીજની તોડાઈ બે થી ત્રણ વારમાં કરી શકાય છે. બીજની બજારૂ ગુણવત્તા અનુસાર જ્યારે દંડોમાં બીજ લીલા રંગના અને સંપૂર્ણ વિકસીત થઈ જાય ત્યારે જ કાપણી કરવી. પરંતુ બીજવાળા પાક માટે પૂર્ણ પરિપક્વ બીજવાળા પીળા રંગના બીજને જ્યાં સૂર્યનો તાપ ઓછો પડે તેવી જગ્યાએ સુકવવામાં આવે છે. સુકવણી કર્યા પછી લાકડીથી ફુટીને બીજને અલગ કરવામાં આવે છે.

ઉપજ

એક હેક્ટર માં આશરે ૧૫ થી ૨૦ ક્વિન્ટલની ઉપજ લઈ શકાય છે.

કચ્છમાં વરિયાળીની ઉત્તમ ખેતી

દેવી દયાલ
શમ્સુદ્દીન
અરવિંદ કુમાર
હરગોવિંદ

કેન્દ્રીય શુષ્ક ક્ષેત્ર અનુસંધાન સંસ્થાન
પ્રાદેશીક અનુસંધાન સ્થાન,
કુકમા, તા: ભુજ - ૩૭૦૧૦૫ (ગુજરાત)

પ્રસ્તાવના

બીજ યુક્ત મસાલાઓમાં વરિયાળી એક એવો પાક છે. જેનો ઉપયોગ ઐષધીઓ, પીણા, અથાણા વગેરે બનાવવામાં કરવામાં આવે છે. વરિયાળી ની સારી ગુણવત્તાનો આધાર તમારું રહેલ બાષ્પશીલ સુંગધીત તેલ પર છે. જેના કારણે રસોઈ માં તેનો ઉપયોગ કરવાથી ભોજન સ્વાદિષ્ટ બનાવી શકાય છે. આ ઉપરાંત આયુર્વેદિક ચિકિત્સા પદ્ધતિ માં ઐષધિ ઉદ્યોગમાં તેનો ખુબજ વધુ ઉપયોગ થાય છે.

આબોહવા

વરીયાળી સામાન્ય રીતે શરદઋતુમાં ઉગાડવામાં આવે છે. તેની સારી વૃદ્ધિ તેમજ ઉપજ માટે ઠંડું તેમજ સૂકું વાતાવરણ વધુ અનુકૂળ પડે છે. ફલ લાગવાના સમયે તેમજ બીજ બેસવાના સમયે જો વાદળછાયું વાતાવરણ રહે અને હવામાં ભેજનું પ્રમાણ વધી જાય તો પાક પર કીટકો અને રોગોનો પ્રકોપ થવાનો ભય રહે છે. આ ઉપરાંત આકળ પડવાથી પણ પાકને નુકશાન પહોંચી શકે છે.

જમીન

રેતાળ માટીને બાદ કરતા બાકી બધા જ પ્રકારની જમીનમાં વરીયાળીનો પાક લઈ શકાય છે. પરંતુ વધુ ઉપજ માટે જૈવિક કાર્બનયુક્ત અને ભુરીભુરી માટી વધુ ઉપયુક્ત ગણાય છે. વરીયાળીને ખેતી યોગ્ય જલનિકાસવાળી કાળી માટીમાં પણ સકળતાપૂર્વક કરી શકાય છે.

સુધારેલી (સારી) જાતો

વરીયાળીની કેટલીક સુધારેલી અને વધુ ઉપજ આપતી જાતો નીચે પ્રમાણે છે.

૧. ગુજરાત વરીયાળી - ૧
૨. ગુજરાત વરીયાળી - ૨
૩. અને. આર. સી. એસ. એસ. - એ. એફ. - ૧
૪. પી. એફ. - ૩૫
૫. એસ. ૭ - ૯

વાવણીનો સમય

ખરીફ જૂન માસમાં ધરૂ (છોડ) ઉછેર શરૂ કરવું. સામાન્ય રીતે વરીયાળી ખરીફ અને રવિ એમ બન્ને ઋતુમાં વાવી શકાય છે. જૂન માસમાં છોડ ઉછેર કર્યા પછી ૪૫ થી ૬૦ દિવસ પછી છોડની રોપણીનું કામ શરૂ કરી દેવું. જ્યારે રવિ પાકમાં ખેતરમાં સીધી જ રોપણી કરવા માટે ઓકટોબર મહિનાનું પ્રથમ અઠવાડિયું વધુ યોગ્ય ગણવામાં આવે છે.

ખેતરની તૈયારી

સારા ઉત્પાદન માટે જમીનને ખૂબ જ સારી રીતે તૈયાર કરવી જરૂરી છે. પહેલી ખેડ માટી ઉથલાવવાવાળા હળથી તેમજ બાકીની ૨ થી ૩ ખેડ દેશી હળથી કરવી જોઈએ. તે પછી પાટો લગાવી માટીને બારીક નરમ કરી ખેતરને એકસરખું સમતલ કરી લેવું. સારા અંકુરણ માટે વાવણી સમયે ખેતરમાં ભેજ યોગ્ય પ્રમાણમાં હોવો જરૂરી છે. જો ઉધઈ (કીટકો)ની સમસ્યા હોય તો ઈન્ડોસલ્ફાન ૪% તેમજ ક્યુનાલફોસ ૧.૫% નહીતર મિથાઈલ પેરાથિયોન ૨% જે ૨૫ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટરના દરે છાંટવું.

બીજનો દર

ખરીફ ઋતુમાં એક હેક્ટર માટે છોડ તૈયાર કરવા માટે ૧૦૦ વર્ગ મીટર ક્ષેત્રફળની જરૂર પડે છે. આ માટે ૨.૫ કિલોગ્રામ બીજ પૂરતું છે. પરંતુ રવિ પાકની ઋતુમાં સીધી વાવણી કરવા માટે લગભગ ૮ થી ૧૦ કિલોગ્રામ બીજ પ્રતિ હેક્ટરની જરૂર પડે છે.

બીજ ઉપચાર

પાક ને બીજ જન્ય રોગોથી બચાવવા ૨.૫ ગ્રામ પ્રતિ કિ.ગ્રા બીજ ના દરે બાવિસ્ટીન કે કેપ્ટાન કે પછી થાઈરમ કુંગ નાશક સાથે પ્રક્રિયા કરી ને પછી જ બીજ ની વાવણી કરવી જોઈએ.

વાવણીની રીત

વાવણી કરવા માટે તૈયાર છોડ ને ૪.૫ થી ૬૦ સે.મી. ના અંતરે બનાવેલી લાઈનોમાં છોડ થી છોડ વચ્ચે નું અંતર

૨૦ સે.મી. રાખી ને વાવણી કરવી જોઈએ. વરીયાળી ના છોડ નું વાવેતર સાંજ ના સમયે કરવું વધુ સારું ગણાય છે. વધુ તેજ તડકામાં છોડ મુશ્કેલ થઈ જાય છે. તેમજ વાવણી કર્યા બાદ તુરંત જ સિંચાઈ કરવી જોઈએ.

ખાતર તેમજ રાસાયણિક ખાતર ની માત્રા

ખાતર તેમજ રાસાયણિક ખાતરની માત્રા માટી નું લેબોરેટરી પરિક્ષણ કરાવી ને પછી જ નક્કી કરવું જોઈએ. વરિયાળીની સારી ઉત્પાદન માટે વાવણી થી લગભગ ૩ અઠવાડિયા પહેલા એક હેક્ટર એક હેક્ટરમાં આશરે ૧૫ ટન છાશિયું ખાતર કે કમ્પોસ્ટ ખાતર નાખવું. આ ઉપરાંત સામાન્ય રીતે નાઈટ્રોજનયુક્ત ખાતર ૧૦૦ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટર, ફોસ્ફરસયુક્ત ખાતર ૬૦ કિલોગ્રામ પ્રતિ હેક્ટરના હિસાબે આપવું. નાઈટ્રોજનની એક તૃતીયાંસ માત્રા તેમજ ફોસ્ફરસની પૂરી માત્રા વાવણી પહેલા આપવી જોઈએ. નાઈટ્રોજનની બાકીની માત્રા બરાબર બે ભાગમાં વહેંચીને ૩૦ થી ૬૦ દિવસના અંતરે ઊભા પાકમાં આપવી જોઈએ. નાઈટ્રોજન ખાતર આપતી વખતે ખેતરમાં ભેજનું પ્રમાણ યોગ્ય છે કે નહી તે જોઈ લેવું જોઈએ. જો શરૂઆતની અવસ્થામાં છોડ નબળા દેખાય તેમજ નાઈટ્રોજનની કમી વર્તાતી હોય એવું લાગે તો વાવણી કર્યાના ૩ અઠવાડિયા પછી યુરીયાનો ૧ ટકા દ્રાવણનું છંટકાવ કરી શકાય.

સિંચાઈ

અન્ય બીજયુક્ત મસાલા પાકોની સરખામણીમાં વરીયાળીનો પાક સમય વધુ લાંબો હોવાથી સિંચાઈ વધુ કરવી પડે છે. વાવણી કરેલ પાકમાં તરત જ સિંચાઈ કરી દેવી જોઈએ. આબોહવા તેમજ માટીની જાત પ્રમાણે તેમજ પાકની અવસ્થાના આધારે સિંચાઈ ૧૦ થી ૨૦ દિવસના અંતરમાં કરી શકાય છે. પરંતુ ફલ બેસવા સમયે અને બીજ લાગવા સમયે પાકને પાણીની કમી ન પડે તેનું ખાસ ધ્યાન રાખવું જોઈએ.